

VII. KRONIKA

Dwa doktoraty *honoris causa* dla profesora Jerzego Malca

W pierwszej połowie 2018 r. prof. zw. dr hab. Jerzy Malec – rektor Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego – uhonorowany został przez dwa ukraińskie uniwersytety najwyższymi godnościami akademickimi jako podziękowanie za owocną i wieloletnią współpracę polsko-ukraińską między uczelniami.

Pierwsza uroczystość nadania tytułu doktora *honoris causa* odbyła się 2 marca 2018 r. na Uniwersytecie Ekonomii i Prawa „KROK” w Kijowie. Laudację na cześć prof. Jerzego Malca wygłosił prof. Taras Finikow, były wiceminister oświaty i szkolnictwa wyższego Ukrainy. Laudator zaprezentował sylwetkę naukową prof. J. Malca oraz jego wkład w rozwój dyscypliny naukowej jaką jest historii państwa i prawa oraz historia administracji. Zwrócił uwagę na jego znaczny dorobek naukowy obejmujący ponad 150 publikacji oraz kilkanaście książek. Podkreślił też zaangażowanie doktora honorowego na rzecz reformy szkolnictwa wyższego w Polsce, a także wieloletnie owocne działania na rzecz rozszerzenia współpracy z uczelniami Ukrainy. Prof. J. Malec w swoim przemówieniu podziękował władzom uczelni za przyznanie zaszczytnego tytułu doktora *honoris causa* Uniwersytetu Ekonomii i Prawa „KROK” w Kijowie. Przedstawił też główne kierunki przygotowywanej obecnie kompleksowej reformy szkolnictwa wyższego w Polsce.

Kolejny dyplom doktora *honoris causa* w życiorysie prof. J. Malca został wręczony w dniu 24 kwietnia 2018 r., podczas uroczystego posiedzenia Senatu Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Uroczystość była realizacją decyzji z dnia 30 października 2017 r. o nadaniu doktoratu *honoris causa* podjętej przez Radę Naukową Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. G.S. Skoworody w Charkowie. Mowę pochwalną wygłosiła prof. Ludmiła Sztefan, reprezentująca rektora charkowskiej uczelni prof. I.F. Prokopenkę. Wręczyła też prof. J. Malcowi dyplom doktora honorowego oraz statuetkę przedstawiającą patrona uczelni. W laudacji podkreśliła działalność profesora J. Malca jako przewodniczącego Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich (2005–2008). Wskazała też na jego zasługi dla rozwoju współpracy naukowej polsko-ukraińskiej, a także jego dużą aktywność w charakterze

konsultanta i doradcy w pracach nad reformą szkolnictwa wyższego na Ukrainie (m.in. współpracował przy polsko-ukraińskim projekcie „Innowacyjny uniwersytet i rola liderów”, poświęconym reorganizacji ukraińskiego szkolnictwa wyższego). W uroczystości wręczenia dyplomu doktora *honoris causa* brał udział Konsul Generalny Ukrainy w Krakowie pan Oleg Mandiuk oraz licznie przybyli goście, pracownicy uczelni i studenci. Na zakończenie uroczystości prof. J. Malec podziękował w języku ukraińskim władzom Charkowskiego Uniwersytetu im. G.S. Skoworody za przyznaną mu godność honorową.

Prof. zw. dr hab. Jerzy Malec był wieloletnim kierownikiem Katedry Historii Administracji i Myśli Administracyjnej Uniwersytetu Jagiellońskiego, a od 2005 r. funkcję rektora Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Jest także przewodniczącym Rady Nadzorczej Polskiej Unii Edukacyjnej Konferencji LEWIATAN, a także członkiem Komitetu Nauk Prawnych PAN.

W 2011 r. otrzymał tytuł profesora honorowego October 6 University w Egipcie. Jest odznaczony Krzyżem Kawalerskim i Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Paweł Cichoń (Kraków)

Finał Ogólnopolskiej Olimpiady Historyczno-Prawnej im. Michała Szanieckiego, Katowice, 25 maja 2018 r.

25 maja 2018 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego odbył się finał Ogólnopolskiej Olimpiady Historyczno-Prawnej im. M. Szanieckiego. Zaszczyc zorganizowania Olimpiady przypadł katowickiemu ośrodkowi dzięki zwycięstwu w finale organizowanym przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w 2017 r. Organizacją finału kierował prof. dr hab. Marian Mikołajczyk.

Tradycyjnie uczestnicy losowali pytania z trzech dziedzin – prawa rzymskiego, powszechnej historii państwa i prawa oraz historii państwa i prawa polskiego. Odpowiedzi na dwa wybrane przez zespoły pytania oceniało jury w składzie: prof. dr hab. Andrzej Zakrzewski, dr hab. Renata Kamińska, dr Anna Fermus-Bobowiec, dr Tomasz Kucharski, dr Jakob Maziarz, dr Marek Podkowski, dr Wojciech Szafranski, dr Tomasz Szczygieł, dr Adam Świętoń, mgr Joanna Kulawiak-Cyrankowska i mgr Bartosz Truszkowski.

W finale wzięły udział reprezentacje 11 ośrodków: Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu Wrocławskiego. Zwycięzcami Olimpiady zostali reprezentanci Uniwersytetu Warszawskiego (Katarzyna

Bukalska i Karol Piwoński), natomiast drugie miejsce zajęła drużyna z Uniwersytetu Śląskiego (Michał Glück i Bartosz Gołębiowski). Trzecie miejsce zajęli studenci z Uniwersytetu w Białymstoku (Kamila Borowska i Bartłomiej Korolczuk).

Kolejna edycja Olimpiady odbędzie się na Uniwersytecie Warszawskim w 2019 roku.

Grzegorz Nancka (Katowice)

Czterdzieści lat Pracowni Wydawnictw Źródłowych przy Katedrze Historii Prawa Polskiego UJ*

Czterdzieści lat temu, jesienią 1978 roku, przy Katedrze Historii Prawa Polskiego UJ powołana została do życia Pracownia Wydawnictw Źródłowych¹. Jej powstanie miało ścisły związek z przynależnością prof. Stanisława Grodzkiego do komitetu przygotowującego reedycję *Volumina Legum*, która to idea została z czasem zarzucona na rzecz innej koncepcji – edycji naukowej staropolskich konstytucji sejmowych pod tytułem *Volumina Constitutionum*. Nazwa ta podkreśla, że jest to kontynuacja zasłużonej serii *Volumina Legum*, wzbogacona jednak o aparat naukowy (wstępy i informacje o poszczególnych sejmach, przypisy edytorskie i rzeczowe, indeksy osób, nazw miejscowych i rzeczy). Nim jeszcze pomysł owego wielotomowego wydawnictwa ostatecznie się wyklarował, prof. Grodzki zatroszczył się o zapewnienie mu odpowiedniego zaplecza instytucjonalnego i technicznego w Instytucie Historyczno-Prawnym UJ, doprowadzając do powołania przy Katedrze Historii Prawa Polskiego Pracowni Wydawnictw Źródłowych. W jej skład wszedł on sam, dr Wacław Uruszczak oraz, jako pracownik techniczny, mgr Irena Dwornicka². Wybór pierwszego pracownika technicznego Pracowni okazał się przy strzałem w dziesiątkę; będąca polonistką z wykształcenia i redaktorem z praktyką w jednym z najlepszych wydawnictw naukowych ówczesnej Polski (Ossolineum), śp. Irena Dwornicka dość szybko zyskała konieczne dodatkowe kompetencje i stała się cennym współuczestnikiem prowadzonych w tej jednostce prac edytorskich³.

---

* Za krytyczną lekturę niniejszego tekstu i uwagi doń dziękuję prof. prof. Dorocie Malec, Stanisławowi Grodzkiemu i Wacławowi Uruszczakowi oraz dr. Maciejowi Mikule.

¹ Odpowiednie uchwały Rady Wydziału Prawa i Administracji UJ oraz Senatu UJ, powołujące tę jednostkę do istnienia od początku następnego roku, zapadły jesienią 1978 r. Por. tu J. Filipek, *Sprawozdanie z działalności Wydziału Prawa i Administracji UJ za rok akademicki 1978/79*, [w:] „Uniwersytet Jagielloński: Biuletyn Informacyjny Rektora”, nr 5–8 (82–85): *Wrzesień 1979. Sprawozdanie na inaugurację roku akademickiego 1979/80*, s. 5.

² Por. o tym: *Volumina Constitutionum*, t. I, vol. 1, do druku przyg. S. Grodziki, I. Dwornicka, W. Uruszczak, Warszawa 1996, s. 29–30, szczególnie s. 29, przyp. 117 (o Pracowni).

³ Por. tu krótkie biogramy śp. Ireny Dwornickiej: S. Grodziki, *Irena Dwornicka (1953–2002)*, CPH LIV: 2002, z. 1, s. 292; tenże, *Irena Dwornicka (19 X 1953 – 27 I 2002)*, [w:] *Kronika UJ za rok akademicki 2001/2002*, red. A.K. Banach, Kraków 2004, s. 309.

Pierwszym kierownikiem Pracowni został prof. Stanisław Grodziski; funkcję tę sprawował jeszcze przez cztery lata po swym przejściu na emeryturę w 1999 r. (do 1 września 2002 jako kierownik, do 1 września 2003 roku jako p.o. kierownika). Następnie pieczę nad tą jednostką objął prof. Wacław Uruszczak, a od 1 grudnia 2003 roku: prof. Doro- ta Malec, kierująca nią do dziś. Warto przy tym zaznaczyć, że dwaj pierwsi kierownicy nigdy nie przestali angażować się w projekty i sprawy Pracowni, wnosząc do bieżących działań swą wiedzę, doświadczenie i – *last but not least* – poczucie humoru. Wszyscy kolejni szefowie Pracowni spoglądali też i spoglądają nadal życzliwie na prace naukowe jej pracowników naukowo-technicznych, w ramach możliwości je wspierając⁴.

Początkowo jedynym i zasadniczym celem Pracowni było prowadzenie prac wydawniczych przy edycji „Volumina Constitutionum”; nadal jest to jedno z jej zadań naczelnych. Tyleż intensywne, co żmudne prace edytorskie, obejmujące odczytywanie, kopiowanie, kolacjonowanie i komentowanie tekstów zbieranych ze starodruków i rękopisów przechowywanych w różnych archiwach i bibliotekach (polskich i zagranicznych) trwały w Pracowni na pełnych obrotach już w początku lat 80. XX w., jednak większa część ich rezultatów ujrzała światło dzienne dopiero w następnym piętnastoleciu. Mowa tu oczywiście o pierwszych trzech woluminach edycji „Volumina Constitutionum”, przygotowanych wspólnie przez S. Grodziskiego, W. Uruszczaka oraz I. Dwornicką⁵. Były to z pewnością najważniejsze i zarazem najtrudniejsze partie całej edycji, wymagające nie tylko wysokich kompetencji prawniczych, historycznych i filologicznych, lecz także szeroko zakrojonej kwerendy. W późniejszych latach zmieniał się skład zespołu wydawców – do grupy tej dołączyli Marcin Kwiecień, Anna Karabowicz, a także niżej podpisany – niemniej jednak kieruje nim nadal prof. Stanisław Grodziski, a słowa wstępne do każdego kolejnego woluminu pisze prof. Wacław Uruszczak. Do chwili obecnej udało się wydać następnych pięć woluminów⁶, kolejny (t. V, vol. 1) jest już w trakcie prac wydawniczych, a dalszych pięć: w przygotowaniu⁷. Od niemal ćwierć wieku wydawcą „Voluminów...” jest Wydawnictwo Sejmowe, z którym współpraca układa się wzorowo.

Już na najwcześniejszym etapie działania Pracowni okazało się, że jednostka ta nie musi ograniczać swej działalności do jednej – choćby monumentalnej – edycji. Nie dziwi zatem, że pierwszym wydawnictwem źródłowym powstałym staraniem tej jednostki nie był pierwszy tom „Voluminów...”, lecz wydana w 1987 roku przez S. Grodziskiego wraz z I. Dwornicką w ramach współpracy z Towarzystwem Miłośników Ziemi Żywie-

---

⁴ Gwoli przykładu, Anna Karabowicz pracując w tej jednostce zdołała napisać doktorat, a niżej podpisany: wydać dwie książki; byłoby to z pewnością niemożliwe bez dobrej woli i poparcia ze strony kierownictwa Pracowni i Katedry.

⁵ T. I, vol. 1–2, Warszawa 1996–2000; t. II, vol. 1, Warszawa 2005.

⁶ T. II, vol. 2, opr. S. Grodziski, Warszawa 2008; t. III, vol. 1–2, opr. S. Grodziski, A. Karabowicz, M. Kwiecień, Warszawa 2010–2013; t. IV, vol. 1–2, opr. S. Grodziski, M. Kwiecień, K. Fokt, Warszawa 2015–2017.

⁷ Przygotowanie tomów V–VII edycji „Volumina Constitutionum” wspiera Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach projektu badawczego pt. „Volumina Constitutionum. Źródła do dziejów parlamentaryzmu polskiego” pod kierownictwem dr. hab. Marcina Kwietnia.

kiej „Chronografia albo Dziejopis Żywiecki” Andrzeja Komonieckiego⁸. Kolejne ekipy Pracowni były też zaangażowane w serię ważnych przedsięwzięć wydawniczych prof. Wacława Uruszczaka (którego znów do obrania tego kierunku badań zachęcił jego Mistrz, prof. Adam Vetulani), obejmujących krytyczne edycje wczesnonowożytnych miejskich ksiąg karnych, tzw. czarnych, z Wiśnicza i Krakowa⁹. Księgi krakowskie ukazały się w serii „Fontes Iuris Polonici”, podserii „Prawo Miejskie”. W tej samej serii ukazał się także pierwszy tom – i ukażą się kolejne – innego wydawnictwa źródłowego powstałego siłami Pracowni, a mianowicie najstarszej księgi miejskiej górnośląskiego miasta Zgorzelca¹⁰. Choć nie jest to zabytek dawnego prawa polskiego, postanowiono wydać tę księgę w serii „Fontes Iuris Polonici”, by w ten sposób podkreślić poczucie odpowiedzialności naukowców polskich za opracowanie źródeł o szczególnym znaczeniu dla nauki pozostających pod opieką Rzeczypospolitej (zgorzelecka Czerwona Księga jest bowiem najstarszą dotąd nie wydaną księgą miejską znajdującą się w zbiorach polskich).

Z działalnością *stricte* edytorską Pracownia Wydawnictw Źródłowych łączy udział w innych przedsięwzięciach naukowych¹¹, a także rozmaite zadania o charakterze organizacyjnym i technicznym. Koncept takiego – nietypowego w czasach wąskiej specjalizacji – połączenia różnych zadań w Pracowni wyraźnie przeziiera już z najstarszego znanego zakresu obowiązków jej pracownika technicznego¹². Oprócz zadań bezpośrednio związanych z funkcjonowaniem Pracowni (obejmujących prowadzenie korespondencji i dokumentacji edycji „Volumina Constitutionum”, gromadzenie, kopiowanie i kolacjonowanie wypisów źródłowych, prowadzenie bibliografii, a także czynności redakcyjne i korektorskie obejmujące teksty przygotowywane do druku) w zakresie obowiązków pracownika technicznego Pracowni leżały wówczas także zadania pomocnicze wobec Katedry (m.in. obsługa komputera i kserokopiarki, prowadzenie ewidencji publikacji naukowych Katedry), a także – „w miarę możliwości” udział we wtorkowych zebraniach naukowych KHPP UJ. Te, bądź co bądź, niemałe wymagania postawione przed pracownikiem technicznym

⁸ *Chronografia albo Dziejopis Żywiecki*, wyd. S. Grodziski, I. Dwornicka, Żywiec 1987.

⁹ Edycję ksiąg krakowskich wsparło Narodowe Centrum Nauki.

¹⁰ Na razie ukazał się drukiem tom I, Kraków 2017. Projekt ten, pt. „Fontes iuris Lusatiae Superioris vetustissimi: edycja krytyczna najstarszej księgi sądowej miasta Zgorzelca z lat 1305–1416”, jest prowadzony we współpracy z Uniwersytetem Marcina Lutra w Halle oraz finansowany ze środków MNiSW w ramach NPRH.

¹¹ Można tu np. wymienić publikację pt. *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 1: 1364–1780, red. W. Uruszczak, t. 2: 1780–2012, red. D. Malec, Kraków 2014–2015 oraz książkę niżej podpisanego, dofinansowaną ze środków MNiSW w ramach projektu badawczego NPRH pt. „Studia z dziejów zarządu regionem peryferyjnym w średniowieczu na przykładzie Górnych Łużyc, część 1: Publikacja rozprawy pt. *On the boundaries of governance*, tom 1” (K. Fokt, *Governance of a Distant Province in the Middle Ages. Case Study on Upper Lusatia*, Warsaw – Berlin 2017). Aktualnie także prof. Uruszczak z niżej podpisanym uczestniczą w redakcji tomu zbiorowego dotyczącego dziejów Rzeczypospolitej Obojga Narodów, które ukaże się nakładem Wydawnictwa Sejmowego w roku przyszłym.

¹² Został on wprawdzie spisany dopiero po 1997 r., jednak odzwierciedla, w świetle zeznań osób zainteresowanych i zachowanej dokumentacji, także wcześniejszą praktykę. Maszynopis „przydziału pracy” pracownika technicznego Pracowni dostępny w tej jednostce.

Pracowni w sposób wyśmienity wypełniła pierwsza osoba zatrudniona na tym stanowisku, śp. Irena Dwornicka. Do dziś zostały po niej teczki pełne akt świadczących o skrupulatnym prowadzeniu i archiwizowaniu bogatej korespondencji w sprawach Pracowni, ewidencji sprzętu komputerowego i oprogramowania KHPP UJ, a nawet prac zleconych profesorów Katedry. To także Irena Dwornicka sporządziła inwentarz przechowywanych w KHPP UJ odpisów rękopiśmiennych staropolskich ksiąg sądowych wiejskich, tzw. Tek Vetulaniego¹³; udostępnianie ich zainteresowanym badaczom jest zresztą do dziś obowiązkiem pracownika naukowo-technicznego Pracowni.

Po przedwczesnej śmierci Irenej Dwornickiej jej następcy – Marta Kusznerewicz-Mikś, Anna Karabowicz i niżej podpisany – z większym lub mniejszym powodzeniem także starali się łączyć zadania organizacyjne, techniczne i merytoryczne, których zakres ulegał oczywiście zmianom. W miarę wzrostu skomplikowania procedur wewnętrznych w Uniwersytecie odpadały stopniowo obowiązki ewidencyjno-bibliograficzne nie dotyczące bezpośrednio Pracowni. Równocześnie jednak, dzięki inicjatywie prof. Wacława Uruszczaka, kierownika KHPP UJ od 1997 roku, oraz prof. Doroty Malec, kierownik Pracowni od 2003 roku, do obowiązków organizacyjnych pracowników Pracowni dołączały nowe zadania. Przede wszystkim jednostka ta została włączona w organizację nie tylko przedsięwzięć wydawniczych, lecz także konferencji i sympozjów. Jak dotąd największe wydarzenie tego rodzaju, w którym udział Pracowni był kluczowy – głównym koordynatorem całego przedsięwzięcia była Anna Karabowicz – to 56. Konferencja Międzynarodowej Komisji Historii Instytucji Reprezentatywnych i Parlamentarnych (ICHRPI), która odbyła się w dniach 5–8 września 2005 r. w Krakowie i Radomiu, skupiając 130 uczestników (w tym ponad 60 referentów)¹⁴. Od czasu wspomnianego wydarzenia, Pracownia brała większy lub mniejszy udział w organizacji każdej konferencji organizowanej przez KHPP UJ. Samodzielnym jej przedsięwzięciem było natomiast międzynarodowe I Seminarium Projektu Badawczego „*Fontes Iuris Lusatiae Superioris Vetustissimi*”, które odbyło się w czerwcu 2016 roku¹⁵. Pracownia wspiera także w miarę możliwości dwa długofalowe działania Wydziału Prawa i Administracji UJ: wydawanie „Krakowskich

---

¹³ Por. także: I. Dwornicka, *Teki Adama Vetulaniego*, „Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie” 1999, t. XLIV, s. 77–81.

¹⁴ Por. sprawozdanie z tej konferencji: A. Karabowicz, *Międzynarodowa konferencja Podział władzy i parlamentaryzm w przeszłości i współcześnie Prawo – doktryna – praktyka. 500. rocznica uchwalenia konstytucji Nihil novi z 1505 r. Kraków – Radom, 5–8 września 2005 r.*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2006, r. LVIII, z. 1, s. 335–336. Materiały z konferencji ukazały się drukiem: W. Uruszczak, K. Baran, A. Karabowicz (ed.), *Separation of Powers and Parliamentarism: the Past and the Present. Law, Doctrine, Practice*, Warszawa 2007 (651 ss.).

¹⁵ Por. sprawozdania z tego wydarzenia: K. Fokt, M. Mięka, *I seminarium projektu badawczego Fontes iuris Lusatiae Superioris Vetustissimi*” (Uniwersytet Jagielloński, Wydział Prawa i Administracji, 9–10 czerwca 2016 r.), „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2016, r. LXVIII, z. 2, s. 398–400; K. Fokt, M. Mięka, *O najdawniejszych księgach miejskich*, „Alma Mater”, 2016, nr 187, s. 142143; K. Fokt, M. Mięka, *I Seminarium projektu badawczego pn. „Fontes iuris Lusatiae Superioris Vetustissimi”* (Kraków, 9–10 czerwca 2016 r.), Śląski Kwartalnik Historyczny „Sobótka” 2016, R. 71, z. 2, s. 195–198. Przedsięwzięcie finansowało MNiSW w ramach projektu badawczego (nr 0105/NPRH3/H12/82/2014).

Studiów z Historii Państwa i Prawa” oraz przygotowywanie cyfrowego narzędzia wspomagającego studia nad dawnym prawem pn. IURA.

Dzięki temu, że została pomyślana jako swego rodzaju jednostka „hybrydowa”, pod jednym dachem łącząca funkcje naukowe, redaktorskie, organizacyjne i techniczne, od czterdziestu już lat Pracownia kontynuuje swą pożyteczną dla nauki polskiej pracę, mimo dość dynamicznie zmieniających się warunków zewnętrznych. Jednostka ta jest nie tylko gospodarzem projektów edytorskich, lecz także swoistym „buforem”, który w miarę swych możliwości wspiera przedsięwzięcia naukowe Katedr Historyczno-Prawnych UJ bądź całego Wydziału. Pracownia nie jest przy tym zdana jedynie na swoje skromne siły, mogąc zawsze liczyć na wsparcie swych byłych kierowników oraz innych Kolegów, szczególnie zaangażowanych we wspólne projekty dr. hab. Marcina Kwietnia i dr. Macieja Mikuły. W kolejnej „dziesięcioletce” w jednostce tej z pewnością kontynuowane będą prace nad długofalowymi przedsięwzięciami edytorskimi – „Volumina Constitutionum” i „Fontes Iuris Polonici”; niewątpliwie też Pracownia będzie nadal współuczestniczyć w tworzeniu „Krakowskich Studiów z Historii Państwa i Prawa” oraz projektu IURA. Choć zmienia się otoczenie ustawowe, system organizacji nauki i techniki przekazywania informacji, cel stojący przed Pracownią pozostaje bowiem w gruncie rzeczy ten sam – ułatwienie badaczom dawnego prawa i ustroju dostępu do wartościowych informacji źródłowych.

Krzysztof Fokt (Kraków)

42. Deutscher Rechtshistorikertag: *Zentren und Peripherien in der Geschichte des Rechts,* Trier, 16–20 września 2018

W dniach 16–20 września odbył się 42. Deutscher Rechtshistorikertag, tj. Niemiecki Zjazd Historyków Prawa. Cykliczna konferencja, prestiżowe spotkanie środowiska historycznoprawnego odbyło się w tym roku w Trewirze pod hasłem „*Zentren und Peripherien in der Geschichte des Rechts*”. Konferencję otworzyli Rektor Uniwersytetu w Trewirze, dziekan Wydziału Prawa oraz minister sprawiedliwości landu Nadrenia-Palatynat. W konferencji wzięło udział niemal 200 historyków prawa z uniwersytetów i instytucji naukowych Niemiec, Szwajcarii, Austrii, Czech, Holandii, Wielkiej Brytanii, Japonii, a także Polski.

Konferencję otworzył panel młodych historyków prawa, moderowany przez Susanne Heinemeyer z Mainz. Anna Plisiecka z Zurychu wygłosiła referat pt. *Römisches Recht in der Provinz am Beispiel der severischen ἀποκρίματα*. Christine Lehne-Gstreinthaler z Innsbrucka mówiła o klasycznych korzeniach przedawnienia (*Klassische Ursprünge des Verjährungsrechts*). Alexander Krey z Frankfurtu wygłosił referat pt. *Zu der Funktionsweise der Tagfahrten der Hanse am Übergang vom Mittelalter zu frühen Neuzeit*, zaś historyk z Frankfurtu, Franz Hederer, poświęcił swoje wystąpienie Radzie Gospodarczej Rzeszy – uregulowaniom konstytucji weimarskiej i praktyce. Panel otwierający konfe-

rencję cieszył się dużą frekwencją, a dyskusje po referatach były niezwykle żywe. Pytano między innymi, czy dywagacje poddające w wątpliwość etyczny charakter przedawnienia przebijały się dawniej w źródłach chrześcijańskich dotyczących *praescriptio* oraz dyskutowano nad charakterem instytucjonalnym Rady Rzeszy i polityką dotacyjną Republiki Weimarskiej. Po panelu nastąpiło oficjalne otwarcie, uświetnione koncertem fortepianowym. Wykład inauguracyjny wygłosił Thomas Maissen (Deutsches Historisches Institut, Paris): *Imperiale Peripherien und Zentralistische Staatsbildung. Zur Bewahrungs- und Gestaltungskraft des Rechtsdenkens*.

Kolejne dni obrad otwierały wykłady plenarne, po których następowały równoległe toczące się obrady w dwóch sekcjach. Poszczególne dni obrad kończyły się uroczystymi wykładami w historycznych miejscach Trewiru, uchodzącego za najstarsze niemieckie miasto.

W poniedziałek, 17 września, Sybille Hofer (Bern) wygłosiła wykład plenarny pt. „*Freier Mann im freien Staat*” – *Persönlichkeitschutz in der Schweiz*. Referentka uznała rozwiązania szwajcarskiego prawa zobowiązań za prekursorskie w badanym zakresie. W trakcie tego posiedzenia wręczono także nagrody: Zjazdu Historyków Prawa oraz Nagrodę im. Hermanna Conringa 2018. Dwie sekcje tego dnia poświęcone były odpowiednio antycznym metropoliom oraz przeobrażeniom prawa i doktryny w państwach realnego socjalizmu. W ramach drugiej sekcji Rafał Mańko (Amsterdam) wygłosił referat poświęcony zagadnieniu kontynuacji prawa prywatnego po 1989 r. i koncepcji „legal survivors”, tj. instytucji wprowadzonych do polskiego prawa prywatnego po 1945 r., które zakorzeniły się i obrosły doktryną na tyle, że pozostały w mocy po 1989 r. W tej samej sesji Barbara Havelková (Oxford) podjęła temat *Law and Rights under and after Czech State Socialism*, wyróżniając odpowiednio stadia aktywizmu i antyformalizmu, stabilizacji po 1954 r. i normalizacji (*new socialist positivism*) po roku 1969. Scharakteryzowała te stadia, odnosząc się w szczególności do regulacji dotyczących kobiet oraz rodziny. Dzień intensywnych obrad zakończył się *Weinprobe*, podczas której uczestnicy konferencji mieli okazję zapoznać się ze smakiem lokalnych mozelskich win.

Kolejnego dnia obrady konferencji rozpoczęły się od wykładu plenarnego Dietmara Schanbachera (Drezno), syntetyzującego wiedzę na temat fenomenu recepcji w czasach antyku. Dalsze referaty przydzielone były do dwóch równoległych sekcji. Moderatorem pierwszej, zatytułowanej *Bürgerrecht und Fremdenrecht. Das Recht als Mittel von Integration und Abgrenzung*, był Albrecht Cordes (Frankfurt nad Menem). Sekcja druga, *Rechtskulturen in Ostmittel- und Osteuropa*, moderowana przez prof. Katalin Gönczi (Magdeburg), została poświęcona kulturom prawnym w Europie środkowej i wschodniej. Prof. Heiner Lück (Halle) wygłosił w ramach tej sekcji referat pt. *Vom regionalen Kolonistenrecht zum Stadtrechtstypus in Ostmitteleuropa. Wege und Metamorphosen des Magdeburger Rechts im Mittelalter*. Jürgen Heyde omówił armeńskie źródła prawa, w szczególności Statut z 1519 r., „jako globalną odpowiedź na ponadregionalną siłę integracji prawa magdeburskiego”. Prof. Béla Szabó (Debreczyn) wygłosił referat poświęcony zjawisku *peregrinatio academica* z Królestwa Węgierskiego jako przykładzie powiązań między centrum i peryferiami we wczesnej epoce nowożytnej. Do udziału w tej sekcji została zaproszona także pisząca te słowa, wygłaszając referat pt. *Modernisierung der Peripherien?*

Der Umbau des Rechtssystems in der Zweiten Polnischen Republik (1918–1939). Po owym dniu uczestnicy konferencji spotkali się w Bazylice Konstantyna (obecnie kościół ewangelicki) i wysłuchali wykładu prof. Reinharda Zimmermanna, dyrektora Max-Planck Institut für Ausländisches und Internationales Privatrecht: *Römisches Recht und Römische Kirche*. Wieczór uwieńczył koncert organowy w Bazylice.

Ostatniego dnia konferencji do wygłoszenia wykładu plenarnego zaproszono Tilmana Reppena. Wykład zatytułowany był *Wissen prägt Recht – ein Lehrstück aus der Privatrechtsgeschichte des 20. Jahrhunderts*. Jedną z dwóch późniejszych sesji poświęconą była prawu kanonicznemu (*Universalität und Partikularität im neuzeitlichen Kirchenrecht*), druga zatytułowana była ogólnie *Landrecht und Volksrecht* i objęła nadzwyczaj rozległą perspektywę czasową, od antyku, przez czasy I Rzeszy, po przełom wieku XIX i XX (wystąpienie Donala Coffeya z Frankfurtu nad Menem pt. *Centre and Periphery in the British Empire: Parliamentary Sovereignty and the Dominions*). Niemieckim zwyczajem wszystkie konferencyjne wystąpienia poddano żywej dyskusji. Po południu przewidziano czas na informacje naukowe – przedstawiono kilka interesujących projektów badawczych na różnych etapach realizacji. Przedstawiciel Max-Planck Institut für Europäische Rechtsgeschichte przypomniał o obecnych priorytetach badawczych Instytutu i wydawanych przez czasopismach. Paula Herm reprezentująca Staatsbibliothek zu Berlin zachęciła do nawiązania kontaktu z sekcją informacji naukowej biblioteki (*Fachinformationsdienst für internationale und interdisziplinäre Rechtsforschung*) i poinformowała o przedsięwzięciach cyfryzacyjnych, prowadzonych przez Staatsbibliothek. Obradom konferencji towarzyszyły wystawy najnowszych prac opublikowanych przez wiodące wydawnictwa naukowe. Dla uczestników konferencji przygotowano także korzystne oferty zakupu wybranych wydawnictw. Dla osób towarzyszących zorganizowano atrakcyjny program zwiedzania. Instytucje muzealne Trewiru upamiętniły w tym roku szczególną okazję – dwustulecie urodzin najśłynniejszego syna miasta, Karla Marksa – przygotowując z tej okazji czasowe wystawy poświęcone jego życiu i myśli.

Deutscher Rechtshistorikertag, organizowany w dwuletnim cyklu, jest kluczowym spotkaniem środowiska historycznoprawnego nie tylko niemieckiego kręgu językowego, ale wszystkich badaczy, którzy w kręgu swoich zainteresowań umieścili zagadnienia niemcoznawcze. W tym roku jednak, w przeciwieństwie do wielu wcześniejszych edycji, poza piszącą te słowa, nie uczestniczyli w nim badacze reprezentujący polskie instytucje naukowe. Dr Anna Plisiecka reprezentowała Uniwersytet w Zurychu, zaś dr Rafał Mańko – Uniwersytet w Amsterdamie. Trudno wskazać określoną przyczynę – czy jest nią ogólnie mniejsze zainteresowanie powszechną historią prawa, czy też odległe miejsce konferencji. Kolejne forum odbędzie się na Uniwersytecie w Zurychu w dniach 7–11 września 2020 roku, a jego wstępnie zaproponowany temat brzmi: *Geltungsformen des Rechts*.

Anna Tarnowska (Toruń)

XXII Konferencja Historyków Państwa i Prawa Okresy przejściowe – ustrój i prawo, Polanica Zdrój, 27–29 września 2018 r.

W dniach 27–29 września 2018 r. odbyła się w Polanicy Zdroju XXII Konferencja Historyków Państwa i Prawa zorganizowana przez Instytut Historii Państwa i Prawa, Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, której tematem przewodnim były *Okresy przejściowe – ustrój i prawo*. Spotkanie to było kolejną okazją do przedstawienia wyników dociekań naukowych oraz wymiany poglądów na temat dziejów ustroju i prawa. Tym razem przedmiotem rozważań były szeroko rozumiane okresy przejściowe w historii państwa i prawa. W ramach referatów omówione zostały rozmaite, niejednokrotnie bardzo twórcze transformacje, jakie zachodziły na przestrzeni dziejów.

Obrady zainaugurował Dyrektor Instytutu, dr hab. Marian Józef Ptak, prof. nadzw. UW, witając uczestników konferencji: zaproszonych gości – prof. Zbigniewa Naworskiego z Torunia, reprezentujących Uniwersytet Śląski dr hab. Annę Stawarską-Rippel oraz dra Tomasza Adamczyka, a także pracowników Instytutu. Po wyjaśnieniu, co było inspiracją do wyboru tematyki konferencji, prof. Ptak oddał głos pierwszemu prelegentowi, którym był prof. dr hab. Tomasz Kruszewski. Profesor wygłosił referat o intrygującym brzmieniem tytule *Księstwo Sławińskie lub Sławińsko-Słupskie – mityczny twór na Pomorzu. Mroczne zagadki z przeszłości*, w którym dementował przesłanki istnienia tegoż księstwa, a także rozprawiał się z niewłaściwą interpretacją źródeł.

Następnie głos zabrał dr hab. prof. UMK Zbigniew Naworski, który przedstawił referat pt. *Prusy Królewskie 1569/1573–1598. Rewolucja czy ewolucja?* Zdaniem Profesora unifikacja Prus Królewskich z Koroną przyniosła tej prowincji więcej strat niż korzyści, została bowiem wtłoczona do państwa, w którym dominowała gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, co spowodowało przyhamowanie rozwoju, same zaś miasta pruskie zaczęły prowadzić politykę na modłę wielkich rodów magnackich.

Wygłoszony następnie przez dr hab. Rafała Wojciechowskiego, prof. nadzw. UW, referat: *Kupcy, bankierzy, finansjści. Okresy przejściowe w bankowości europejskiej od XIII do XIX w.* był efektem jego zainteresowania *lex mercatoria*. Zarysował w nim przełomowe momenty, które można dostrzec w historii bankowości pomiędzy XIII a XIX w.

Kolejnym referentem był dr Mateusz Szymura. W swoim wystąpieniu zatytułowanym *Prawne reperkusje powstań Jakobitów a zmierzch szkockiego systemu klanowego* wskazywał na przyczyny zniszczenia struktury klanowej w Szkocji.

Tematyka dalszych referatów osadzona była już w historii XX w. Dr hab. Marian Józef Ptak, prof. nadzw. UW, przystępując do omówienia tematu *Przejściowe lokalne ośrodki i organy władzy na ziemiach polskich (1918–1919)*, nadmienił, że jego referat wpisuje się w świętowanie rocznicy odzyskania niepodległości. Referat ten stanowił sentymentalny powrót do idei, jaką miał Profesor będąc młodym asystentem, zanim jeszcze trwale poświęcił się studiom nad Śląskiem i badaniu zbiorów Archiwum we Wrocławiu.

Dr Paweł Wiązek pochylił się nad zagadnieniem *Prawa wyborczego u progu niepodległej Polski w świetle postanowień Dekretu o ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawo-*

dawczego z 28 listopada 1918 r. Przedstawiwszy na wstępie własne rozumienie okresów przejściowych, omówił następnie genezę, strukturę oraz znaczenie tego aktu prawnego, w tym wyjątkowo trudnym okresie przejściowym.

Uwzględniając międzywojenną i powojenną doktrynę, a także w oparciu o stenogramy sejmowe mgr Łukasz Baszak, rozważył zagadnienie *Roli i znaczenia „małej konstytucji” z 1919 r. w procesie kształtowania się ustroju II RP.* Referent przedstawił proces tworzenia się małej konstytucji, jej postanowienia oraz wpływ, jaki wywarła na rozwiązania przyjęte w konstytucji marcowej z 1921 r.

Kolejny referent, dr Jacek Przygodzki, przedstawił *Okresy przejściowy w polskiej administracji publicznej po odzyskaniu niepodległości w 1918 r.* W swoim wystąpieniu uwzględnił m.in. działanie Komisji do Spraw Służby Cywilnej, a także projekty dotyczące organizacji administracji publicznej, w tym projekt Polskiego Towarzystwa Prawniczego we Lwowie, pragnący widzieć administrację na nowoczesnych torach, wzorowanych na doświadczeniach Stanów Zjednoczonych w tym zakresie, gdzie zaczęły powstawać organy, które miały zajmować się reorganizacją administracji.

Następnie głos zabrał dr hab. Józef Koredczuk, prof. nadz. UW, który w wygłoszonym referacie *Przepisy prawa karnego materialnego w Polsce w okresie przejściowym w latach 1918–1933* przedstawił kryteria, jakimi kierowali się prawnicy dwudziestolecia międzywojennego przy ocenie przepisów przyjętych w kodeksach pozaborowych, a także przy wyborze rozwiązań do nowotworzonego kodeksu prawa karnego.

Kolejnym referentem był prof. dr hab. Leonard Górnicki, który w swoim wystąpieniu pt. *Międzydzielnicowe prawo prywatne wg ustawy z 2 sierpnia 1926 r.* opowiedział o koncepcji jurystycznej, a także omówił przesłanki wprowadzenia i znaczenie tego aktu dla II RP. W konkluzji stwierdził, że polski ustawodawca stworzył wzorowe uregulowanie w zakresie prawa międzydzielnicowego, polska koncepcja była nowoczesna, a sama ustawa doceniona na arenie międzynarodowej.

Następnie mgr Edyta Włodarczyk naświetliła *Sytuację prawną Kościoła katolickiego w Polsce w latach 1918–1939.* Z chwilą powstania państwa polskiego wśród wielu kwestii znalazła się konieczność uregulowania spraw wyznaniowych. Omawiając najistotniejsze kwestie, skupiła się na konstytucji marcowej, która ustaliła ramy dla Kościoła katolickiego, oraz na normach rozwiniętych w konkordacie, jak również wskazała na zmiany w konstytucji kwietniowej. Powołała się również na odnoszący się do okresu międzywojennego archiwalny dokument IPN z 1971 r.

Z kolei dr Marek Podkowski w referacie pt. *Likwidacja obszarów dworskich w II Rzeczypospolitej* skoncentrował się na zasadniczych kwestiach mających znaczenie dla byłego obszaru dworskiego. Przedstawił zasady rozliczeń pomiędzy obszarami dworskimi a gminami, a także funkcjonowanie komisji likwidacyjnych.

Urząd patentowy, którego setną rocznicę obchodzimy w tym roku stał się przedmiotem rozważań dra Tomasza Dolaty. W wygłoszonym referacie *Działalność Urzędu Patentowego w latach 1939–1945* omówił aktywność tego urzędu w okresie okupacji, będącym okresem przejściowym pomiędzy ożywioną działalnością w dwudziestolecu międzywojennym i w czasach po II wojnie światowej.

Jako ostatni wystąpił dr Andrzej Pasek, który podzielił się swoimi uwagami na temat *Okresu przejściowego w polskiej procedurze karnej w latach 1944–1950*, zwracając uwagę na nowe regulacje odpowiadające nowym celom.

Po wygłoszeniu referatów miała miejsce ożywiona dyskusja. Można mieć nadzieję, że przyniesie ona owoce w postaci kolejnych prac naukowych.

Aleksandra Szymańska (Wrocław)

Konferencja naukowa „Statut 1588 r.” w Mińsku

Instytut Historii Narodowej Akademii Nauk Białorusi, przy współpracy Instytutu Polskiego w Mińsku, zorganizował 12 października 2018 r. międzynarodową konferencję naukową dotyczącą III Statutu Litewskiego pn. „Statut 1588 r.: prawna gwarancja suwerenności Wielkiego Księstwa Litewskiego”. Uczestniczyło w niej kilkudziesięciu badaczy – prawników i historyków – z pięciu krajów: Białorusi, Litwy, Polski, Rosji i Ukrainy.

Po oficjalnym otwarciu konferencji odbywającej się w mińskiej siedzibie Akademii Nauk, plenarne wykłady wygłosili Walentin Gołubiew (Mińsk), Taisija Downar (Mińsk), Andrzej Zakrzewski (Warszawa), Adam Stankevič (Wilno), Konstanin Kupczenko (Smoleńsk) oraz Andrej Radaman (Mińsk).

Późniejsze obrady odbywały się już w trzech osobnych, tematycznych sekcjach. W pierwszej z nich koncentrowano się na historycznym tle i kwestiach wydania III Statutu. W drugiej sekcji prezentowano referaty dotyczące ewolucji systemu statutowego i elit politycznych. Ostatnia z sekcji poświęcona była kwestiom organów zarządzania.

Podczas konferencji prezentowany był cały przekrój tematów dotyczących III Statutu, zarówno dotyczących okresu jego kilkunastuletniego obowiązywania, jak i późniejszej jego spuścizny. Poza aspektami praktycznymi związanymi z jego funkcjonowaniem, sięgano i do innych kwestii, takich jak rola polityczna tego aktu, próby jego reformy czy wreszcie zagadnień związanych z jego drukiem i wydaniem.

Niezwykle owocna konferencja nie przesłania, lecz uświadamia, że wciąż istnieje nieprzebrane bogactwo zagadnień związanych ze Statutem, które wymagają dalszych badań i opracowania.

Piotr M. Pilarczyk (Poznań)

Posiedzenie Komitetu Redakcyjnego „Czasopisma Prawno-Historycznego” Poznań, 22 października 2018 r.

W dniu 22 października 2018 r. w budynku Collegium Iuridicum Novum poznańskiego Wydziału Prawa i Administracji odbyło się posiedzenie Komitetu Redakcyjnego „Czasopisma Prawno-Historycznego”, w którym uczestniczyli jego członkowie z Warszawy,

Krakowa, Łodzi, Katowic, Lublina i Poznania. Posiedzenie miało szczególny charakter z uwagi na to, że „Czasopismo Prawno-Historyczne” obchodzi w roku 2018 swoje siedemdziesiąte urodziny. W trakcie spotkania poruszano wiele kwestii związanych nie tylko z funkcjonowaniem CPH, ale również z wprowadzonymi w bieżącym roku zmianami w szkolnictwie wyższym, zwłaszcza w zakresie działalności czasopism naukowych.

Tradycyjne omówienie zawartości ubiegłorocznego tomu (z 2017 r.) przypadło tym razem w udziale Profesorowi Andrzejowi Wrzyszczeni z UMCS w Lublinie. Podzielił się on ważnymi refleksjami dotyczącymi publikacji zawartych w ostatnim tomie CPH, zwłaszcza w kontekście poruszanych obecnie najczęściej przez autorów tematów oraz okresów historycznych; zwrócił uwagę na zmniejszającą się liczbę tekstów poświęconych ustrojowi państwa i prawa w starożytności oraz średniowieczu; ubolewał nad niedostatkiem polemiki naukowej, poddawał pod rozagę większe otwarcie łam „Czasopisma” na zagraniczne ośrodki naukowe. Następnie redaktor CPH zreferowała najważniejsze sprawy związane z bieżącym jego funkcjonowaniem, a także z planami i prognozami na przyszłość. Zwróciła uwagę na kwestie dotyczące nowej parametryzacji czasopism naukowych w Polsce oraz podjęte przez redakcję działania zmierzające do poszerzenia dostępności „Czasopisma”. Długa dyskusja miała bardzo merytoryczny charakter, w jej trakcie głos zabrali wszyscy uczestnicy spotkania, dzieląc się swoimi obawami na przyszłość, poddając różne postulaty pod rozagę, zgłaszając ciekawe propozycje dotyczące działalności pisma.

W trakcie spotkania w poczet członków Komitetu Redakcyjnego CPH przyjęto z wielką radością Profesora Andrzeja Wrzyszcza.

Małgorzata Materniak-Pawłowska (Poznań)

Obrona rozprawy doktorskiej mgr. Grzegorza Nancki

30 maja 2018 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr. Grzegorza Nancki. Rozprawa doktorska nosiła tytuł *Prawo rzymskie w pracach Marcelego Chlamtacza*. Promotorem pracy był prof. dr hab. Marian Mikołajczyk z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, recenzentami: prof. zw. dr hab. Anna Pikulska-Radomska z Uniwersytetu Łódzkiego oraz dr hab., prof. KUL Maciej Jońca z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. 3 lipca 2018 r. Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach nadała mgr. Grzegorzowi Nancce stopień doktora nauk prawnych oraz zgodnie z wnioskiem komisji doktorskiej podjęła uchwałę w przedmiocie uznania rozprawy za wyróżniającą.

Paweł Króliczek (Katowice)